

LBRIS

We know
books

ALEXANDRU BOROI

MIRELA GORUNESCU

MIHAELA POPESCU

**DICȚIONAR
DE
DREPT PENAL**

A.

abandon de familie - infracțiune prevăzută de art. 305 C. pen., constând în săvârșirea de către acela care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere, a uneia dintre următoarele fapte: părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor expunându-l la suferințe fizice sau morale; neîndeplinirea cu rea-credință a obligației de întreținere prevăzute de lege; neplata cu rea-credință, timp de două luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească. Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Împăcarea părților înlătură aplicarea pedepsei.

abatere - încălcare a unor dispoziții legale cu caracter administrativ sau disciplinar și care atrage după sine sancțiuni disciplinare sau contravenționale. Ea poate fi disciplinară, administrativă ș.a. ~ *disciplinară* – încălcarea unei prevederi cuprinse într-un regulament profesional. ~ *administrativă sau contravențională* - fapta ilicită cu un grad de pericol social mai redus decât al infracțiunii, săvârșită cu vinovăție, stabilită și

sanționată prin lege, ordonanță, prin hotărâre a Guvernului sau, după caz, prin hotărâre a consiliului local al comunei, orașului, municipiului sau al sectorului municipiului București. ~ *judiciară* – încălcarea unor dispoziții ce au rolul de a ordona activitatea judiciară. Constă în neîndeplinirea sau îndeplinirea greșită ori cu întârziere a lucrărilor de citare sau de comunicare a actelor procedurale, de transmitere a dosarelor, precum și a oricăror alte lucrări, dacă prin aceasta s-au provocat întârzieri în desfășurarea procesului penal; neîndeplinirea ori îndeplinirea greșită a îndatoririlor de înmânare ori de comunicare a citațiilor sau a celorlalte acte procedurale, precum și neexecutarea mandatelor de aducere; lipsa nejustificată a apărătorului ales sau desemnat din oficiu, când asistența juridică a învinutului sau inculpatului este obligatorie potrivit legii etc.

aberratio ictus - (expr. lat. „devierea actului”) expresie folosită pentru a denumi una dintre cauzele care generează infracțiunea deviată. Se are în vedere ipoteza în care

datorită unei mânuiri greșite a mijloacelor de comitere a infracțiunii, s-a deviat acțiunea către alt obiect, obținându-se un alt rezultat decât acela urmărit de autor. Autorul acestui comportament va răspunde penal pentru infracțiunea comisă, latura subiectivă fiind identică cu cea de la care s-a deviat.

ab irato - (expr. lat. „la mânie”) expresie folosită pentru a caracteriza actul comis într-un moment de mânie.

abolirea pedepsei cu moartea – renunțarea la pedeapsa cu moartea ca sancțiune ce se putea aplica în cazuri excepționale, pentru fapte de o gravitate foarte mare, ca urmare a aprecierii că nici o faptă nu poate fi îndeajuns de gravă pentru a justifica luarea vieții unei persoane. În legislația românească s-a făcut prin Decretul-lege nr. 6/1990.

abolitio criminis - (expr. lat. „desființarea crimei”) expresie folosită pentru a denumi ipoteza în care legea penală nouă nu mai prevede ca infracțiune o faptă care în trecut era incriminată (dezincriminare). v. și **dezincriminare**.

abordaj - ciocnirea a două nave sau ciocnirea unei nave de un obstacol. Când are ca urmare avarierea

gravă a unei nave civile sau militare atrage răspunderea penală a persoanei vinovate. v. și **coliziune**.

abrevierea termenului - ipoteza în care legea permite modificarea termenelor prin micșorarea duratei acestora. În cazul când ziua în care se sfârșește termenul fixat pe luni sau pe ani cade într-o lună ce nu are zi corespunzătoare, termenul expiră în ultima zi a acelei luni (astfel, termenul de o lună început la 31 ianuarie expiră la 28 sau 29 februarie, iar dacă este de 3 luni, expiră la 30 aprilie). Potrivit codului penal, procurorul general poate reduce termenele de reabilitare.

abrogarea legii penale – procedeu juridic de scoatere din vigoare, printr-o lege nouă, a unei legi penale anterioare (~ *totală*), sau a unei anumite dispoziții penale dintr-o lege anterioară (~ *parțială*). ~ *expresă* - când într-un act normativ se arată expres că o anumită lege anterioară sau o dispoziție dintr-o lege anterioară este abrogată. Același caracter îl are, însă, și abrogarea printr-o formulă generală (de ex., în legea nouă se prevede că „se abrogă orice dispoziții contrarii”). ~ *tacită* - când legea nouă, reglementând aceeași materie (indiferent dacă este incompatibilă cu regle-

mentarea anterioară sau există numai un anumit paralelism între ele), înlătură implicit legea veche.

absență nejustificată - infracțiune prevăzută de art. 331 C. pen., care constă în fapta militarului în termen sau concentrat, până la gradul de sergent inclusiv, de a lipsi nejustificat, de la unitate sau serviciu, mai mult de 24 de ore, dar nu mai mult de 3 zile. Depășirea acestei limite temporale atrage schimbarea încadrării juridice a faptei comise în dezertare. **v. și dezertare.**

absolvire de pedeapsă - situații de nepedepsire a unei persoane trimise în judecată atunci când nu sunt îndeplinite condițiile răspunderii penale sau când, deși aceste condiții sunt îndeplinite, au intervenit anumite cauze (de ex., amnistia, grațierea, prescripția ș.a.) care înlătură răspunderea penală. **v. și achitare.**

absorbție - sistem de sancționare a concursului de infracțiuni constând în stabilirea pedepselor pentru fiecare dintre infracțiunile concurente deduse judecării și aplicarea celei mai grave dintre ele în care sunt absorbite celelalte pedepse. **v. și concurs de infracțiuni.**

abținere - obligație care revine judecătorului, procurorului, orga-

nului de cercetare penală, grefierului de ședință, incompatibil, potrivit legii, de a se abține de a participa la procesul penal, arătând totodată cazul de incompatibilitate ce constituie motivul abținerii. Conform regimului stabilit de art. 50-54 C. proc. pen., declarația de abținere se face de îndată ce persoana obligată la aceasta a luat cunoștința de existența cazului de incompatibilitate. Dacă persoana care se află în unul dintre cazurile de incompatibilitate stabilite de lege nu declară că se abține, poate fi recuzată. **v. și incompatibilitate, recuzare.**

abuz - acțiune ilicită care poate atrage și răspunderea penală. ~ *de încredere* - infracțiune prevăzută de art. 213 C. pen., ce constă în fapta celui care, deținând cu orice titlu un bun mobil al altuia, și-l însușește sau dispune de el pe nedrept ori refuză a-l restitui. Atunci când bunul mobil este proprietate privată acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar împăcarea părților înlătură răspunderea penală. ~ *de încredere prin fraudarea creditorilor* - comportament care constă în fapta unei persoane de a ascunde, a deteriora, a distruge în tot sau în parte valori sau bunuri din patrimoniul

Ilpropriu sau de a invoca datorii fictive ori alte acte în paguba creditorilor. Poate comite fapta și cel care, deși se află în imposibilitate de plată, pretinde sau acceptă să i se pună la dispoziție mărfuri ori servicii, producând o pagubă creditorului. Se preconizează ca aceste comportamente să capete semnificație penală. ~ *în serviciu contra intereselor persoanelor* - infracțiune prevăzută de art. 246 C. pen. constând în fapta funcționarului care, în exercițiul atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește, cu știință, un act ori îl îndeplinește în mod defectuos, dacă prin aceasta cauzează o vătămare intereselor legale ale unei persoane. ~ *în serviciu contra intereselor publice (generale)* - infracțiune prevăzută de art. 248 C. pen. constând în fapta funcționarului care, în exercițiul atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește, cu știință, un act ori îl îndeplinește în mod defectuos, dacă prin aceasta cauzează o tulburare însemnată bunului mers al unei autorități ori instituții publice sau al unei persoane juridice, ori o pagubă patrimoniului acesteia. ~ *în serviciu prin îngădirea unor drepturi* - infracțiune prevăzută de art. 247 C. pen., constând în fapta unui funcționar de a îngădi folosința sau exercițiul drepturilor vreunui

cetățean, ori de a-i crea acestuia o situație de inferioritate pe teme de naționalitate, rasă, sex sau religie. ~ *în serviciu în forma calificată* - infracțiunea de abuz în serviciu, prevăzută de art. 248¹ C. pen. care a produs consecințe deosebit de grave. ~ *de drept de corecție* - infracțiune prevăzută în Codul penal Carol al II-lea care în legislația actuală poate realiza conținutul obiectiv al infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului.

accept bancar - 1. varietate de accept concretizată în garantarea de către o bancă a plății sumei de bani înscrise pe un document de credit. 2. sintagmă prin care se desemnează garantarea expresă de către o bancă a plății unei sume de bani prevăzute într-o cambie.

accept cambial - confirmare de către tras prin înscrierea pe titlu a mențiunii "acceptat", întărită cu semnătura lui, în virtutea căreia se recunoaște obligația sa de plată a sumei precizate în cuprinsul cambiei.

accesul ilegal la un sistem informatic - comportament care constă în accesul, fără drept, la un sistem informatic; fapta este mai gravă dacă este săvârșită prin încălcarea măsurilor de securitate. Se preconizează ca acest comportament să capete semnificație penală.

acces la informații, date, documente - posibilitatea acordată prin lege unor funcționari de a lua contact nemijlocit cu date și documente cu caracter secret de stat, sau care, deși nu au un asemenea caracter, nu sunt destinate publicității.

acces în locul de deținere - permisiune acordată prin lege unor persoane (în afara celor care asigură paza condamnaților) de a pătrunde, în exercițiul atribuțiilor lor, în locurile de deținere.

accident - eveniment imprevizibil care poate produce anumite consecințe cu relevanță penală. ~ *de cale ferată* - ~ care constă în distrugerea sau degradarea importantă a materialului rulant de cale ferată sau a altor instalații feroviare în cursul circulației sau manevrei mijloacelor de transport ale căilor ferate. Legea penală incriminează faptele care pot avea ca urmare producerea unui ~ de cale ferată. ~ *de circulație* - ~ care constă în ciocnirea a două vehicule pe drumurile publice, sau a unui vehicul cu un alt obstacol, având drept consecință vătămarea integrității corporale sau moartea unei persoane, distrugerii de bunuri materiale ori stânenirea circulației. ~ *de muncă* - ~ care se produce în cadrul procesului

muncii sau în legătură cu acesta și care produce consecințe ce au relevanță penală. ~ *de navigație* - ~ care constă în avarierea gravă a unei nave ca urmare a unei ciocniri, între două nave, sau între o navă și un alt obstacol. ~ *aeronautic* - eveniment legat de operarea unei aeronave, care se produce între momentul în care o persoană se îmbarcă la bordul acesteia cu intenția de a efectua un zbor și momentul în care toate persoanele aflate la bord sunt debarcate, și în cursul căruia: o persoană este rănită grav sau mortal datorită faptului că se găsește: în aeronavă, în contact direct cu aceasta sau cu un obiect care este fixat în aeronavă; în contact direct cu o parte oarecare a aeronavei, inclusiv cu părțile care se detașează din aceasta; expusă direct aspirației sau suflului motoarelor ori elicelor; aeronava suferă deteriorări, avarii sau cedări structurale, care alterează caracteristicile de rezistență structurală sau performanțele de zbor, necesită o reparație importantă care nu poate fi făcută în mod normal cu mijloacele existente la bord sau necesită înlocuirea elementelor deteriorate; aeronava a fost distrusă; aeronava a dispărut sau este total inaccesibilă. Aeronava este considerată dispărută atunci

când căutările s-au încheiat oficial și epava nu a fost localizată. Codul aerian al României, O.U.G. nr. 29/1997 exclude din categoria accidentelor următoarele situații: decesul la bordul aeronavelor, provenit dintr-o cauză naturală; rănierea gravă sau decesul oricărei persoane aflate la bord, ca urmare a unei tentative de sinucidere sau a neglijenței proprii; rănierea cauzate pasagerilor clandestini care se ascund în afara zonelor care sunt în mod normal accesibile pasagerilor și echipajului; situațiile în care deteriorarea este limitată la accesoriile motorului sau când este vorba despre deteriorări limitate la elice, la extremitățile aripii, la antene, pneuri, frâne, carenaje sau mici perforații în înveliș și care nu periclitează siguranța în zbor sau la sol a aeronavei.

acciză - denumire dată taxei de consum instituită și percepută în unele state cu titlu de impozit indirect asupra anumitor produse precum: mărfuri de lux, tutun, băuturi alcoolice, produse petroliere etc. Neplata acesteia poate constitui, în condițiile stabilite de lege, infracțiunea de evaziune fiscală.

achiesare – manifestare de voință expresă sau tacită prin care una dintre părțile procesului penal re-

cunoaște necondiționat pretențiile celeilalte părți sau hotărârea pronunțată în prima instanță și renunță la orice formă de atac.

achitare - soluție pe care o pronunță instanța de judecată atunci când constată că: fapta pentru care o persoană a fost învinuită nu există sau nu este prevăzută de legea penală, ori nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni, sau fapta nu a fost săvârșită de inculpat ori îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii, precum și atunci când există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei.

achitarea amenzii (plata amenzii) – executarea pedepsei amenzii. Dovada achitării se face cu recipisa de plată a amenzii pe care cel condamnat este obligat să o depună la instanța de executare. ~ *integrală* - când condamnatul a achitat întreaga sumă ce constituie amenda. ~ *eșalonată* - când condamnatul, cu aprobarea instanței de executare, achită amenda în rate lunare (într-o perioadă de maximum 2 ani). Dacă un condamnat se sustrage cu rea credință de la executarea amenzii, instanța poate înlocui această pedeapsă cu pedeapsa închisorii, în limitele prevăzute de lege pentru acea infracțiune.

acoperire - 1. termen utilizat pentru a desemna suma de bani aflată în depozit la tras, pe baza căreia deponentul poate emite un titlu de credit (cambie sau cec), urmând ca depozitarul sumei să achite la scadență acel titlu. Emiterea titlului de credit cunoscând că nu există provizia necesară acoperirii sale constituie, în condițiile legii, infracțiunea de înșelăciune. 2. operațiunea de închidere a unei poziții "short" la vânzările scurte prin cumpărarea titlurilor datorate. 3. depozit făcut de client la broker pentru asigurarea unei tranzacții la termen. 4. operațiunea de contrabalansare a unei poziții deschise la bursă concretizată în efectuarea unei vânzări-cumpărări la termen sau la disponibil. Nerespectarea dispozițiilor legale stabilite pentru tranzacționarea de valori mobiliare poate constitui infracțiune la acest regim.

acreditiv - 1. modalitate de decontare prin care plățile între agenții economici se efectuează pe măsura livrării mărfurilor și prestării serviciilor dintr-o sursă de bani rezervată de către plătitorul-beneficiar și ținută la dispoziția furnizorului la o bancă într-un cont special. 2. modalitate de decontare presupunând ordinul dat unei bănci din țara cumpărătorului de

a plăți către vânzător, prin intermediul unei bănci din țara lui, o sumă de bani, cu condiția ca el să depună la termenul fixat documentele doveditoare ale expedierii mărfii comandate. Poate fi o modalitate de comitere la infracțiunea de înșelăciune.

act - comportament activ sau pasiv prin care o persoană încalcă cu intenție sau din culpă ori cu praeterintenție prescripțiile unei norme juridice penale. Orice activitate infracțională se poate realiza fie printr-o singură acțiune exterioră, fie prin mai multe acțiuni și fiecare acțiune poate consta în unul sau mai multe acte. ~ *de conduită* - o manifestare a conduitei individului, a atitudinii sale față de lumea înconjurătoare. ~ *preparator* (pregător) - actul prin care se pregătește moral sau material executarea hotărârii infracționale, fără a se trece propriu-zis la comiterea comportamentului care constituie element material al infracțiunii. În legislația noastră penală actele preparatorii la o infracțiune nu se pedepsesc. În mod excepțional, unele dintre actele pregătitoare, constând în producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și de luarea de măsuri în vederea comiterii unor infracțiuni

sunt considerate tentativă la infracțiune și sunt pedepsite, atunci când legea indică expres acest lucru. Actul preparatoriu comis de o altă persoană decât autorul infracțiunii reprezintă act de participare sub forma complicității. ~ *de executare* - actul prin care se aduce la îndeplinire efectiv rezoluția (hotărârea) infracțională. În legislația noastră actele de executare se pedepsesc ori de câte ori legea prevede aceasta. **v. și tentativă.** ~ *de violență* - actul prin care se cauzează o suferință fizică ori se aduce o atingere integrității fizice sau psihice ori sănătății sau vieții persoanei atacate. Actul de violență care a cauzat suferințe fizice este incriminat de legea penală ca infracțiune de lovire. Actul de violență care a pricinuit o vătămare ce necesită pentru vindecare îngrijiri medicale se pedepsește mai aspru, în raport cu durata îngrijirilor (cel mult 20 zile, cel mult 60 zile, peste 60 zile). ~ *de cruzime* - acte de natură să provoace suferințe și chinuri prelungite victimei infracțiunii, ceea ce imprimă faptei un caracter deosebit de grav. Săvârșirea omorului prin cruzimi se pedepsește ca omor deosebit de grav, reglementat de art. 176 lit. a) C. pen. Săvârșirea altor infracțiuni prin acte de cru-

zime de c. constituie o circumstanță agravantă. ~ *de diversiune* - infracțiune prevăzută de art. 163 C. pen., care constă în distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare, în întregime sau în parte, prin explozii, incendii sau prin orice alt mod, a uzinelor, instalațiilor industriale, mașinilor, căilor de comunicație, mijloacelor de transport, mijloacelor de telecomunicație, construcțiilor, produselor industriale sau agricole, ori a altor bunuri, dacă fapta este de natură să aducă în orice mod atingere securității statului. ~ *ostil contra unui stat străin* - comportament care constă în comiterea pe teritoriul României de acțiuni dușmănoase contra unuia dintre statele membre ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord sau care fac parte din Uniunea Europeană sau Consiliul Europei, precum și împotriva intereselor oricărui alt stat care nu se afla în război cu România. Se preconizează ca acest comportament să capete semnificație penală. ~ *de terorism* - infracțiune complexă care constă în comiterea anumitor infracțiuni de drept comun, în situația în care sunt săvârșite în scopul tulburării grave a liniștii publice, prin intimidare, teroare sau prin crearea unei stări de panică. Este vorba despre in-

fracțiuni de omor, vătămare a integrității corporale, lipsire de libertate în mod ilegal, infracțiuni la regimul aerian, infracțiuni de distrugere, nerespectare a regimului armelor și munițiilor, materialelor nucleare și a altor materii radioactive, materiilor explozive, infracțiuni de poluare intenționată a unor factori de mediu înconjurător, amenințarea cu bombe sau cu alte materii radioactive. ~ *de semnalizare falsă* - acte prin care personalul căilor ferate, în timpul executării serviciului, este indus în eroare asupra mișcării sau manevrării mijloacelor de transport pe căile ferate, prin folosirea în mod fals fie a semnalelor proprii căilor ferate (felinar, fanion, indicator colorat etc.), fie a acelor semnale de care personalul menționat trebuie să țină seama. Astfel de fapte constituie infracțiune. **v. și semnalizare falsă.** ~ *procedural* - acte prin care se asigură efectuarea unui act procesual. ~ *procesual* - manifestarea de voință prin care se exercită drepturile, prerogativele și facultățile organelor judiciare și ale persoanelor care participă la procesul penal. Actele procesuale se realizează prin acte procedurale; acestea pot fi comune tuturor fazelor procesului penal (plângerea, procesele verbale, citațiile etc.) sau pot apă-

rea numai în faza urmăririi penale (ordonanța procurorului), ori numai în faza judecării (încheiere, sentință, decizie). ~ *de urmărire penală* - acte prin care se realizează strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea făptuitorilor și la stabilirea răspunderii acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată. ~ *de începere a urmăririi* - acte prin care se dispune începerea urmăririi penale. În legislația noastră acest act îl constituie rezoluția organului de urmărire penală sau procesul verbal al acestuia (în cazul sesizării din oficiu). ~ *care intră în conținutul aceleiași infracțiuni* - componentă a unei forme legale de unitate de infracțiune (continuată, de obicei). ~ *de inculpare* (ordonanța sau rechizitoriul procurorului) - act prin care se pune în mișcare acțiunea penală. În legislația noastră acțiunea penală se pune în mișcare de către procuror, din oficiu sau la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, ori de instanța de judecată, din oficiu (de ex., în cazul extinderii din oficiu a procesului penal) sau la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. ~ *de sesizare* - acte prin care sunt sesizate organele de urmărire penală

sau se dispune trimiterea în judecată a unei persoane, înaintându-se instanței competente dosarul cauzei. În legislația noastră, actul de sesizare a instanței îl constituie rechizitoriul procurorului sau plângerea prealabilă a persoanei vătămate. ~ *de desesizare* - actul prin care organul judiciar sesizat, constatând că sesizarea nu este făcută potrivit legii, restituie dosarul organului care a întocmit actul de sesizare în vederea refacerii acestuia. În cursul judecării instanța se desesizează și restituie dosarul procurorului dacă cercetarea penală a fost efectuată de un organ necompetent ori dacă urmărirea nu este completă. Actul de desesizare se caracterizează în încheierea instanței de judecată. ~ *de investire* - actul prin care instanța se recunoaște competentă să soluționeze cauza cu care a fost sesizată, investindu-se cu judecarea acesteia. ~ *de dezinvestire* - actul prin care instanța, legal sesizată, constată că nu este competentă să judece cauza, trimițând dosarul instanței competente. ~ *premergător* - act procedural pe care organul de cercetare penală îl poate efectua înainte de începerea urmăririi penale, în vederea strângerii datelor necesare pentru a decide dacă este sau nu cazul să înceapă urmărirea penală

(de ex., să culeagă informațiile prealabile asupra faptei și asupra făptuitorului, să verifice anumite împrejurări etc). Actele premergătoare se pot efectua fie în vederea sesizării din oficiu, fie pentru verificarea conținutului plângerii sau denunțului. ~ *pentru dovedirea stării civile, legitimare sau de identificare* - înscris oficial prin care o persoană își poate dovedi starea civilă sau care îi servește pentru legitimare sau identificare. Încredințarea unui astfel de act unei persoane pentru a o ajuta să se prezinte sub o identitate falsă constituie infracțiunea de fals privind identitatea. ~ *privitor la îndatoririle de serviciu* - act care, conform fișei postului sau prin dispoziția licită a superiorului face parte dintre atribuțiunile de serviciu ale unei persoane. Primirea, pretinderea, de bani sau alte foloase, acceptarea promisiunii sau nerespingerea acesteia, de către un funcționar, pentru a îndeplini, a nu îndeplini, a îndeplini defectuos un act privitor la îndatoririle de serviciu constituie infracțiunea de luare de mită sau de primire de foloase necuvenite, în funcție de momentul în care remiterea foloaselor are loc sau de momentul în care intervine înțelegerea.

actiones liberae in causa (actiones ad libertatem relatae) (expr. lat.